

Vlaanderen
is landbouw & visserij

SPERMACENTRA VARKENS

Jaarrapport 2019

**DEPARTEMENT
LANDBOUW
& VISSERIJ**

www.vlaanderen.be/landbouw

JAARRAPORT
SPERMACENTRA
VARKENS

Jaarrapport 2019

DEPARTEMENT LANDBOUW & VISSERIJ

Samenstelling

Departement Landbouw en Visserij

Auteurs

Eveline De Vidts, Deskundige Kwaliteit Dier
Karolien Thijs, Deskundige Kwaliteit Dier
Sarah Samyn, Beleidsraadgever Kwaliteit Dier

Datum

Oktober 2020

Verantwoordelijke uitgever

Patricia De Clercq, secretaris-generaal

Lay-out

Departement Landbouw en Visserij

Aansprakelijkheidsbeperking

Dit rapport werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt echter geen enkele garantie gegeven over de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

INHOUD

1	Inleiding	1
2	Spermacentra in Vlaanderen	1
3	Evolutie stapel donorberen	3
3.1	Aantal eindberen	5
3.2	Aantal zeugenlijnberen	7
4	Productie, aankoop en gebruik van dosissen.....	8
4.1	Resultaten over alle beren	8
4.1.1	Productie	8
4.1.2	Aankoop buitenland	10
4.1.3	Verkoop en gebruik op eigen bedrijf	11
4.2	Resultaten over de eindberen	12
4.2.1	Productie	12
4.2.2	Aankoop buitenland	14
4.2.3	Verkoop en gebruik op eigen bedrijf	15
4.3	Resultaten over de zeugenlijn beren	16
4.3.1	Productie	16
4.3.2	Aankoop buitenland	17
4.3.3	Verkoop en gebruik op eigen bedrijf	18
5	belang van spermacentra voor de Vlaamse varkenshouderij	20
6	Rol van het Departement Landbouw en Visserij.....	23
7	Besluit: algemene tendensen	24
	Bijlagen.....	26
	Geografische spreiding van de erkende win- en opslagcentra van varkenssperma	26
	Figurenlijst	27
	Tabellenlijst	28

ter beschikking stellen van de kopers en hen op verzoek de nodige zoötechnische certificaten bezorgen. Vanwege het recht op privacy zijn er geen afzonderlijke cijfers vermeld over dit centrum.

De geografische spreiding van de wincentra volgens provincie is weergegeven in tabel 1. Eén op twee actieve centra is gelegen in West-Vlaanderen. De overige centra zijn verdeeld over de rest van Vlaanderen. Oost-Vlaanderen telt 5 centra, Antwerpen 4, Vlaams-Brabant 1 en Limburg 2.

De geografische spreiding van de erkende centra is opgenomen in de bijlage bij dit rapport. De lijst van erkende win- en opslagcentra van varkenssperma is terug te vinden op <https://lv.vlaanderen.be/nl/dier/varkens/voortplantingstechnieken>.

Provincie	Gemiddeld aantal beren per centrum	Aantal centra	%	Aantal beren	%
Antwerpen	60	4	17%	239	14%
Limburg	41	2	9%	81	5%
Oost-Vlaanderen	50	5	22%	251	15%
Vlaams-Brabant	3	1	4%	3	0%
West-Vlaanderen	102	11	48%	1 123	66%
Totaal	74	23	100%	1 697	100%

Tabel 1: Aantal en procentuele verdeling van de actieve wincentra en beren per provincie

Het aantal beren op een centrum varieert voortdurend door de aankoop en opruiming van beren. Het aantal door de centra opgegeven beren op 31 december 2019 geeft een momentopname van de bezetting. De beren opgenomen in dit rapport zijn actieve donorberen. Quarantaineberen zijn niet meegeteld. Eind december 2019 waren er 1697 beren aanwezig in de centra, 188 minder dan het jaar voordien of -10%. Het gemiddeld aantal beren per centrum is gedaald van 79 in 2018 naar 74 in 2019. Er is een daling van het gemiddeld aantal beren per centrum in alle provincies behalve in West-Vlaanderen waar het gemiddeld aantal beren per centrum is gestegen van 94 beren naar 102 beren.

Het aantal centra, het totale aantal beren en het gemiddelde aantal beren per centrum volgens capaciteit van het centrum, is weergegeven in tabel 2. Het totale aantal beren in de centra is gedaald van 1970 eind 2017 naar 1697 eind 2019. Een afname van 13,9% op 2 jaar tijd. Deze afname is groter dan de afname tussen 2016 en 2018, waar die 6,8% op 2 jaar tijd bedroeg. In de categorie 0-24-beren hebben twee centra hun activiteiten gestopt, startte 1 centrum met zijn activiteiten en 1 centrum uit de categorie 25-49-beren verhuisde naar de categorie 0-24 beren. In de categorie 50-74-beren, verhuisden 2 centra naar de categorie 25-49 beren en 1 centrum naar de categorie 75-99-beren. In deze laatste categorie kwam er ook een centrum bij vanuit de categorie 100-124-beren. Daarnaast verhuisden 3 centra van de categorie >125-beren naar de categorie 100-124-beren.

Capaciteit centrum	Aantal centra	Aantal beren	Gemiddeld aantal beren per centrum	%
0-24	8	82	10	5%
25-49	4	157	39	9%
50-74	2	129	65	8%
75-99	3	253	84	15%
100-124	3	328	109	19%
>125	3	748	249	44%
Totaal	23	1 697	74	100%

Tabel 2: Gemiddeld aantal beren en procentuele verdeling volgens capaciteit van het centrum

3 EVOLUTIE STAPEL DONORBEREN

In de wincentra zijn enkel stamboekber en hybrideberen toegelaten.

Een **stamboekbeer** is een beer waarvan de ouders en de grootouders zijn ingeschreven in een stamboek voor hetzelfde ras en die zelf ook is ingeschreven in het stamboek. Dat stamboek wordt bijgehouden door een vereniging of organisatie die erkend is als stamboekvereniging volgens de Europese voorschriften.

Een **hybride fokbeer** is een beer die afkomstig is van een doelbewuste kruising:

- ▶ tussen stamboekvarkens van verschillende rassen/foklijnen;
- ▶ of tussen dieren die zelf afkomstig zijn van een kruising tussen verschillende rassen/foklijnen;
- ▶ of tussen een stamboekvarken en een dier dat tot één van bovengenoemde groepen hoort en dat ingeschreven is in een register.

Hybride fokber en zijn ingeschreven in een register dat wordt bijgehouden door een vereniging, organisatie of privé onderneming die erkend is als fokkerijgroepering volgens de Europese voorschriften.

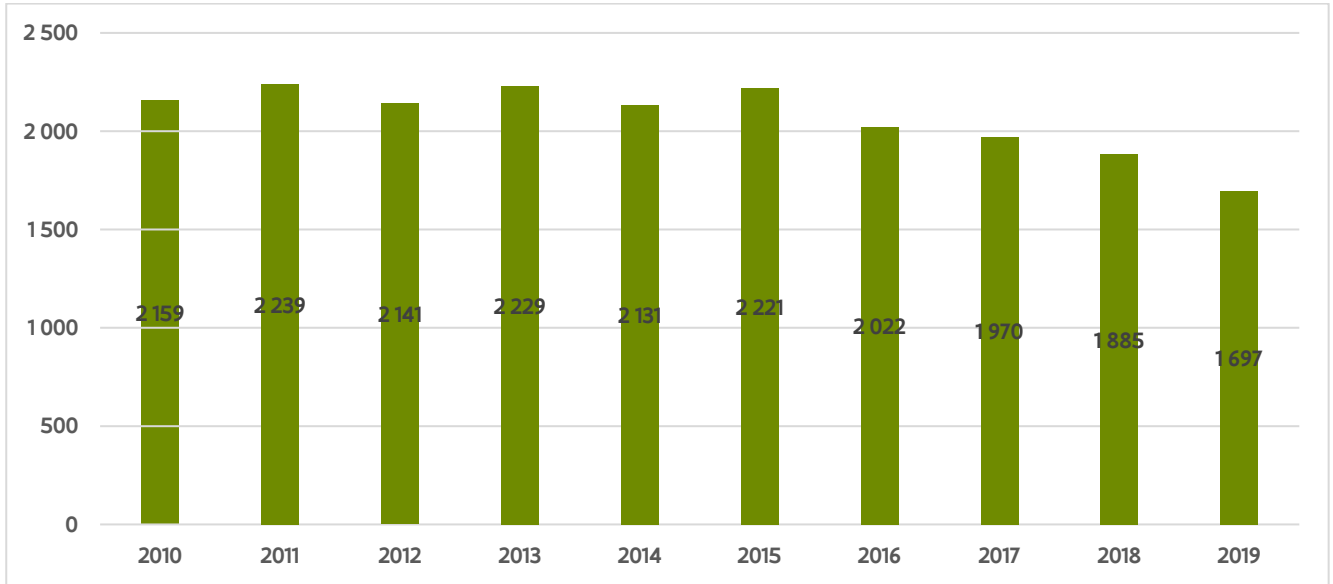
Het centrum moet voor elke donorbeer beschikken over een zoötechnisch certificaat dat uitgereikt is door een erkende vereniging, organisatie of privé-onderneming. Op het zoötechnisch certificaat zijn alle beschikbare en gevalideerde gegevens vermeld over de afstamming, de vruchtbaarheid of de prestaties van het dier en zijn ouders of grootouders (voor stamboekber en) of zijn genetisch type of lijn (voor hybride ber en).

Het centrum moet op vraag van de koper alle informatie die vermeld is op het zoötechnisch certificaat ter beschikking stellen.

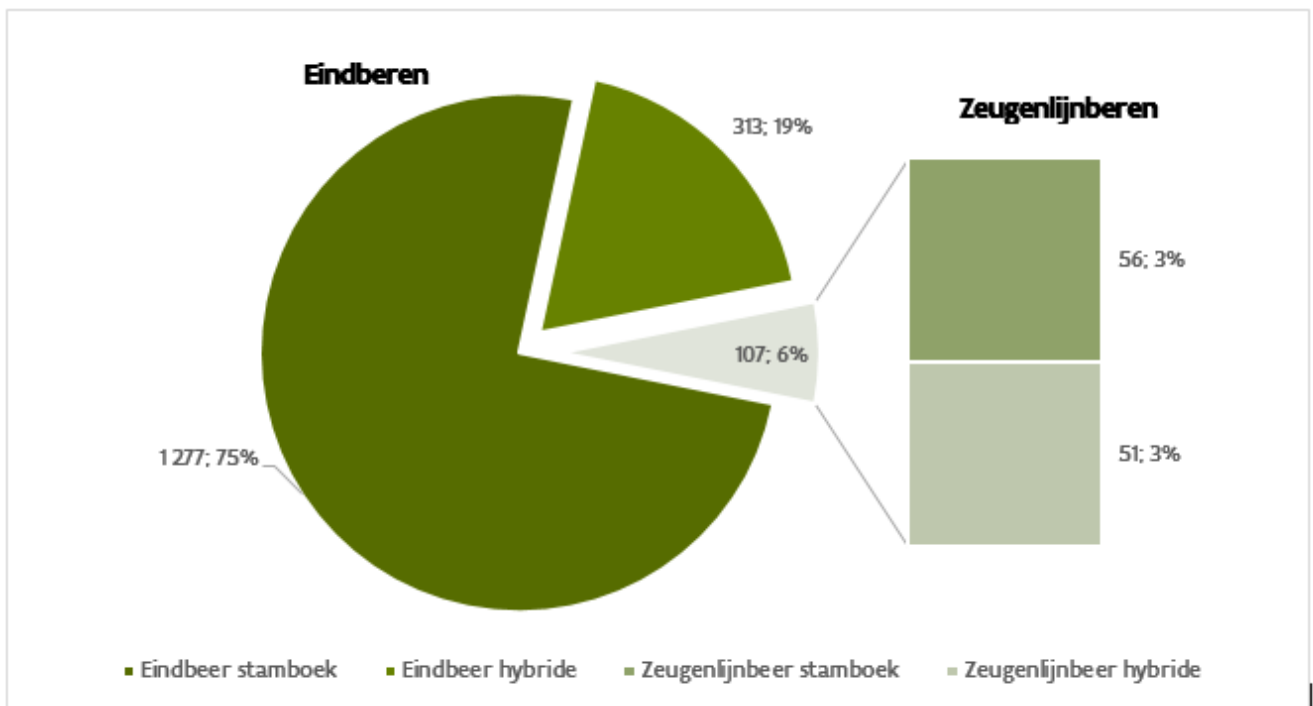
Ber en worden vervolgens ingedeeld volgens het doel waarvoor ze worden gebruikt. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen een **eindbeer** en een **zeugenlijnbeer**. Eindber en (of ber enlijn) zijn bestemd voor de productie van vleesvarkens, terwijl zeugenlijnber en gebruikt worden voor de productie van fokzeugen.

////////////////////////////////////

In figuur 1 is de evolutie van het aantal beren in de wincentra weergegeven. Sinds 2015 neemt het aantal beren af.

Figuur 1. Evolutie van het aantal beren vanaf 2010 tot 2019

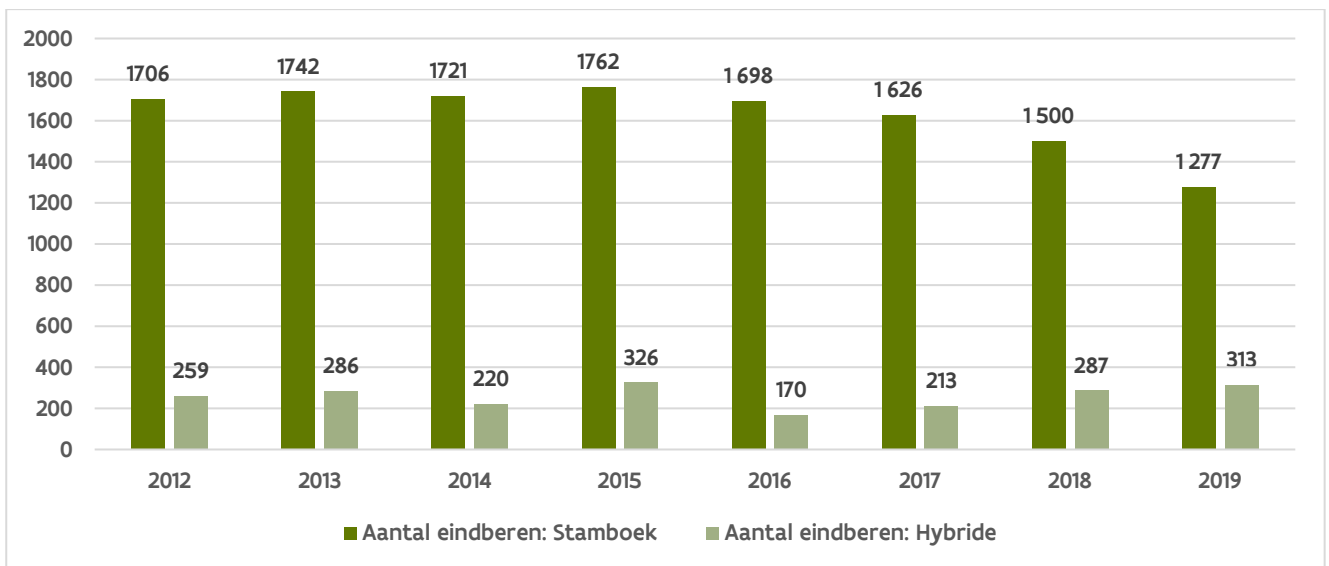

Figuur 2. Verdeling van de beren (eindbeer en zeugenlijnbeer) volgens stamboek en hybride

Figuur 2 geeft de verdeling van de beren (volgens stamboek en hybride) weer van de totale berenpopulatie eindberen en zeugenlijnberen. De groep eindberen vertegenwoordigt 94% van de beren, een afname van 1% ten opzichte van 2018.

3.1 AANTAL EINDBEREN

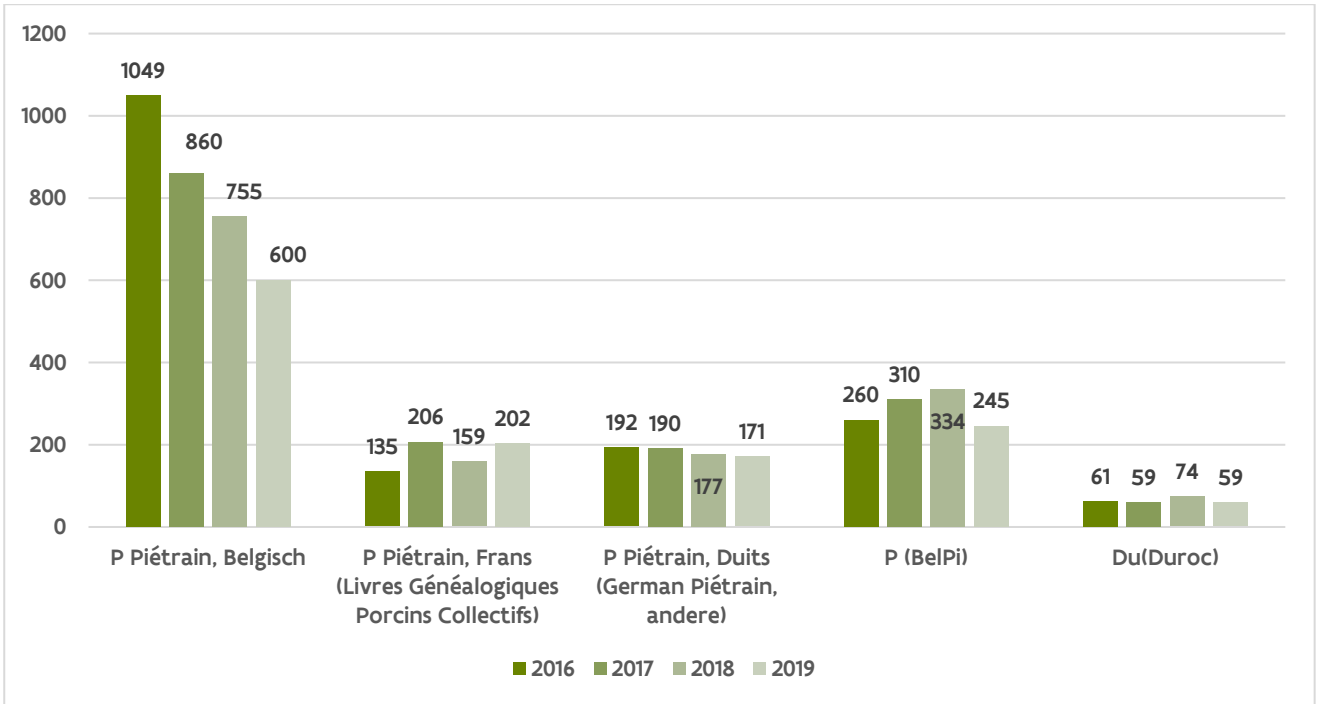
In figuur 3 ziet u het aantal eindberen stamboek en hybride van 2012 tot 2019. Eind 2019 waren er in totaal 1.590 eindberen in de centra, 197 of 11% minder dan in 2018. Het aantal eindberen stamboek bedraagt 1.277, 223, of 12,5% minder dan het jaar voordien. Het aantal eindberen hybride bedraagt 313, een stijging van 26, of 9% ten opzichte van 2018. Volledigheidshalve wordt aangestipt dat eindberen uit de Franse fokprogramma's van Axiom en Nucleus ingedeeld worden bij de hybride eindberen. De eindberen met een certificaat van Livres Généalogiques Porcines Collectifs worden ingedeeld bij de stamboekberen.

Figuur 3. Evolutie aantal eindberen stamboek en hybride van 2012 tot 2019

De eindberen zijn voornamelijk stamboekberen van het ras Piétrain: 600 zijn ingeschreven bij een Belgisch stamboek (VPF of AWE), 245 bij een Nederlands stamboek (Topigs), 171 bij een Duits en 202 bij een Frans stamboek (Livres Généalogiques Porcines Collectifs). De eindberen van het Nederlandse stamboek (TOPIGS-BelPi) zijn van Belgische origine en werden tot begin 2015 ingeschreven in het Vlaams Varkensstamboek, de voorganger van VPF. Daarnaast zijn er nog 59 beren van het ras Duroc.

In figuur 4 ziet u de evolutie van 2016 tot 2019 van het aantal Piétrain beren dat ingeschreven is in een Belgisch stamboek. Tussen 2016 en 2019 is het aandeel Belgische Piétrain beren afgenomen van 61,8% (1049 op 1698) in 2016 naar 52,9% in 2017, 50,3% in 2018 en 47% (600 op 1277) in 2019. Het aantal Piétrain beren dat ingeschreven is in een Duits of Nederlands stamboek is gedaald ten opzichte van 2018. Het aantal Franse Piétrains is toegenomen ten opzichte van 2018.

Figuur 4. Evolutie van het aantal Piétrain beren ingeschreven in een Belgisch, Frans, Duits of Nederlands stamboek en het aantal Duroc-beren in de periode 2016 tot en met 2019

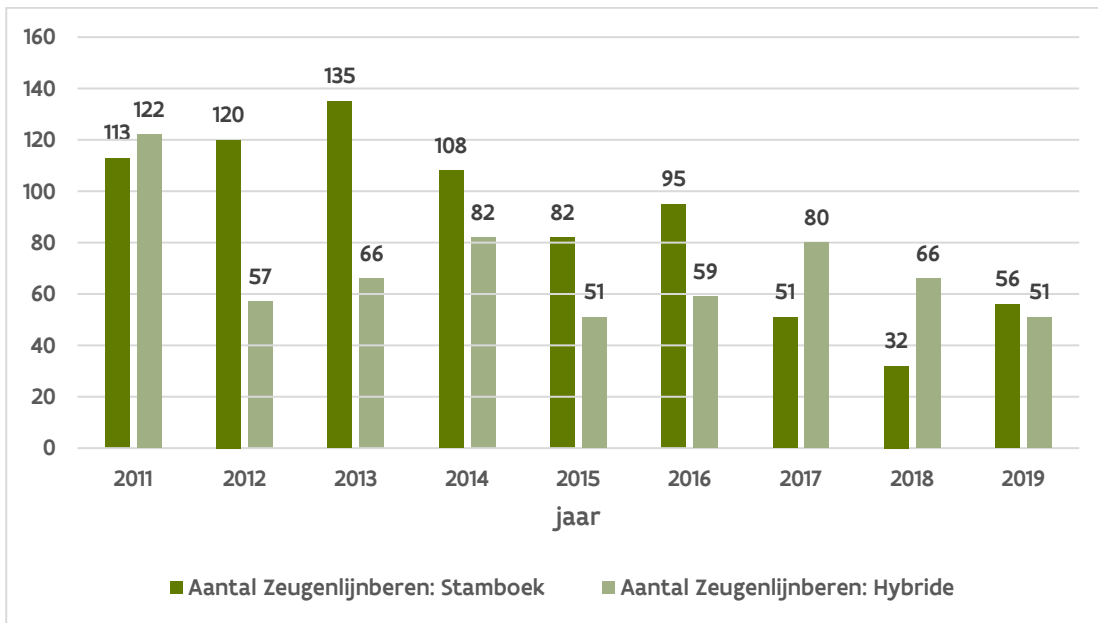
De 313 hybride eindberen zijn onder te verdelen in RA-SE Genetics (62 beren), PIC en BHZP (160 beren), Topigs (32 beren), Axiom/Nucleus (28) en Hypor (28 beren). Daarnaast zijn er ook 3 Berkshire beren aanwezig.

3.2 AANTAL ZEUGENLIJNBEREN

De groep van 107 zeugenlijnberen vertegenwoordigt 6% van de berenstapel. Het aantal zeugenlijnberen stamboek stijgt in 2019 van 32 naar 56 beren. Het aantal zeugenlijnberen hybride daalt van 66 naar 51.

In figuur 5 ziet u de evolutie van het aantal stamboek zeugenlijnberen en het aantal hybride zeugenlijnberen.

Figuur 5. Evolutie van het aantal zeugenlijnberen stamboek en hybride van 2011 tot 2019

4 PRODUCTIE, AANKOOP EN GEBRUIK VAN DOSISSEN

In dit hoofdstuk worden eerst de globale gegevens over de productie, de aankoop en het gebruik behandeld voor alle types donorberen. Deze gegevens worden daarna afzonderlijk besproken voor de groep eindberen en de groep zeugenlijnberen.

4.1 RESULTATEN OVER ALLE BEREN

4.1.1 Productie

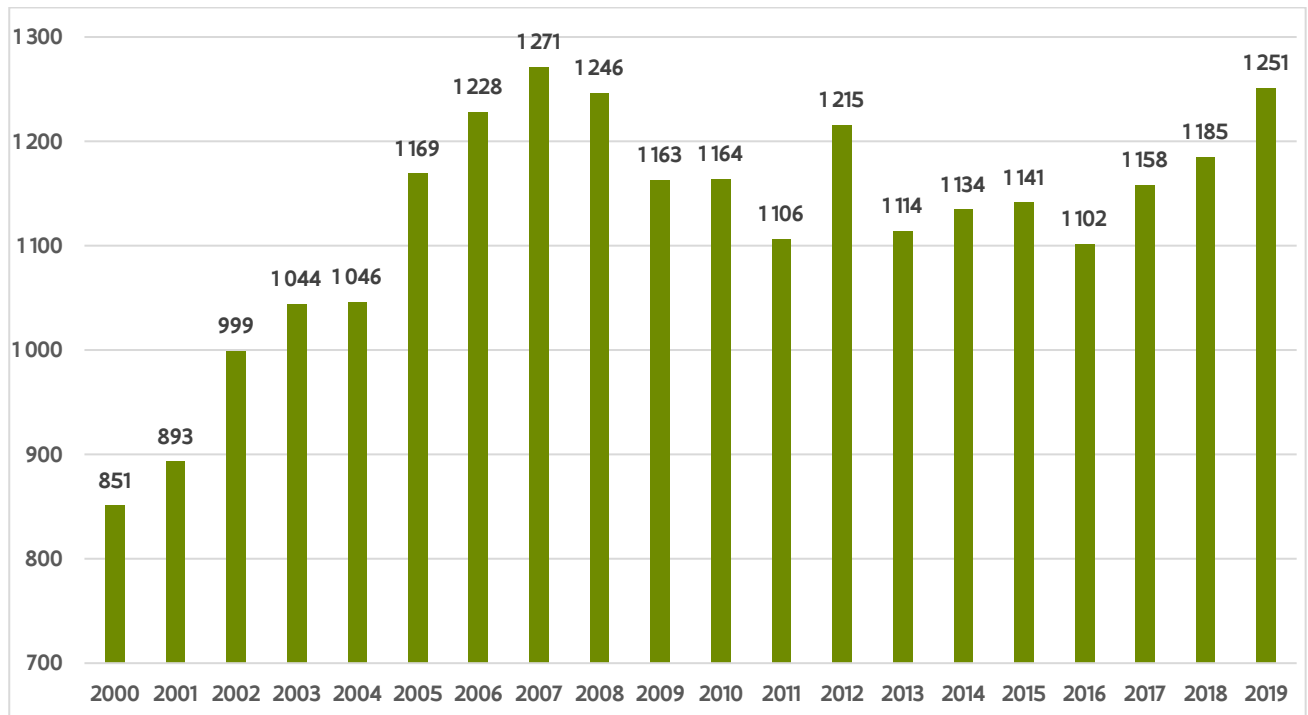
De cijfers van de spermacentra in tabel 3 geven het aantal dosissen weer van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2019, verdeeld volgens ras of hybride.

Naam ras of hybride	Geproduceerd	Verkoop in binnenland	Verkoop in buitenland	Gebruik op eigen bedrijf	Aankoop in buitenland
Eindberen Piétrain Belgisch	755 476	667 961	4 330	98	0
Eindberen Piétrain Frans	216 809	168 147	5 856	0	0
Eindberen Piétrain Nederlands	378 931	348 918	2 320	0	0
Eindberen Piétrain Duits	239 751	207 734	15 515	889	498
Eindberen Andere (Duroc, BL, andere)	55 317	36 974	3 467	11 542	0
Eindberen Hybriden	412 345	403 420	0	0	53 245
<i>Eindberen subtotaal</i>	2 058 629	1 833 154	31 488	12 529	53 743
Zeugenlijnberen L (Large White)	4 389	2 395	0	0	0
Zeugenlijnberen C (Engels Landras)	501	264	0	0	0
Zeugenlijnberen D (Duits Landras)	3 550	1 737	1 473	0	0
Zeugenlijnberen I/O/E (Fins/Noors/Deens-Landras)	12 949	7 804	0	37	0
Zeugenlijnberen X/Y (Belgisch Landras stressneg.)	1 721	1 407	0	0	0
Zeugenlijnberen N (Nederlands Landras)	350	252	0	0	0
Zeugenlijnberen R (Frans Landras)	1 651	1 369	0	0	0
Zeugenlijnberen K (Oostenrijks Landras)	0	0	0	0	0
Zeugenlijnberen Andere landras	9 505	3 835	1 375	1 405	0
Zeugenlijnberen Hybriden	30 191	20 873	12	0	27 085
<i>Zeugenlijnberen subtotaal</i>	64 807	39 936	2 860	1 442	27 085
Totaal	2 123 436	1 873 090	34 348	13 971	80 828

Tabel 3: Overzicht van de productie, verkoop, eigen gebruik en aankoop uit het buitenland (aantal dosissen)

Net zoals vorig jaar is het aantal geproduceerde spermadosissen in 2019 gedaald, namelijk van 2.233.282 dosissen in 2018 naar 2.123.436 in 2019 of -109.846 dosissen, wat overeenkomt met -4,9%. Het gemiddeld aantal geproduceerde dosissen per beer, gezien de daling van het aantal donorberen, is echter opnieuw gestegen: van 1.185 in 2018 naar 1.251 of +5,6% in 2019.

Uit figuur 6 blijkt dat gemiddeld 1.251 spermadosissen per jaar en per beer worden geproduceerd.

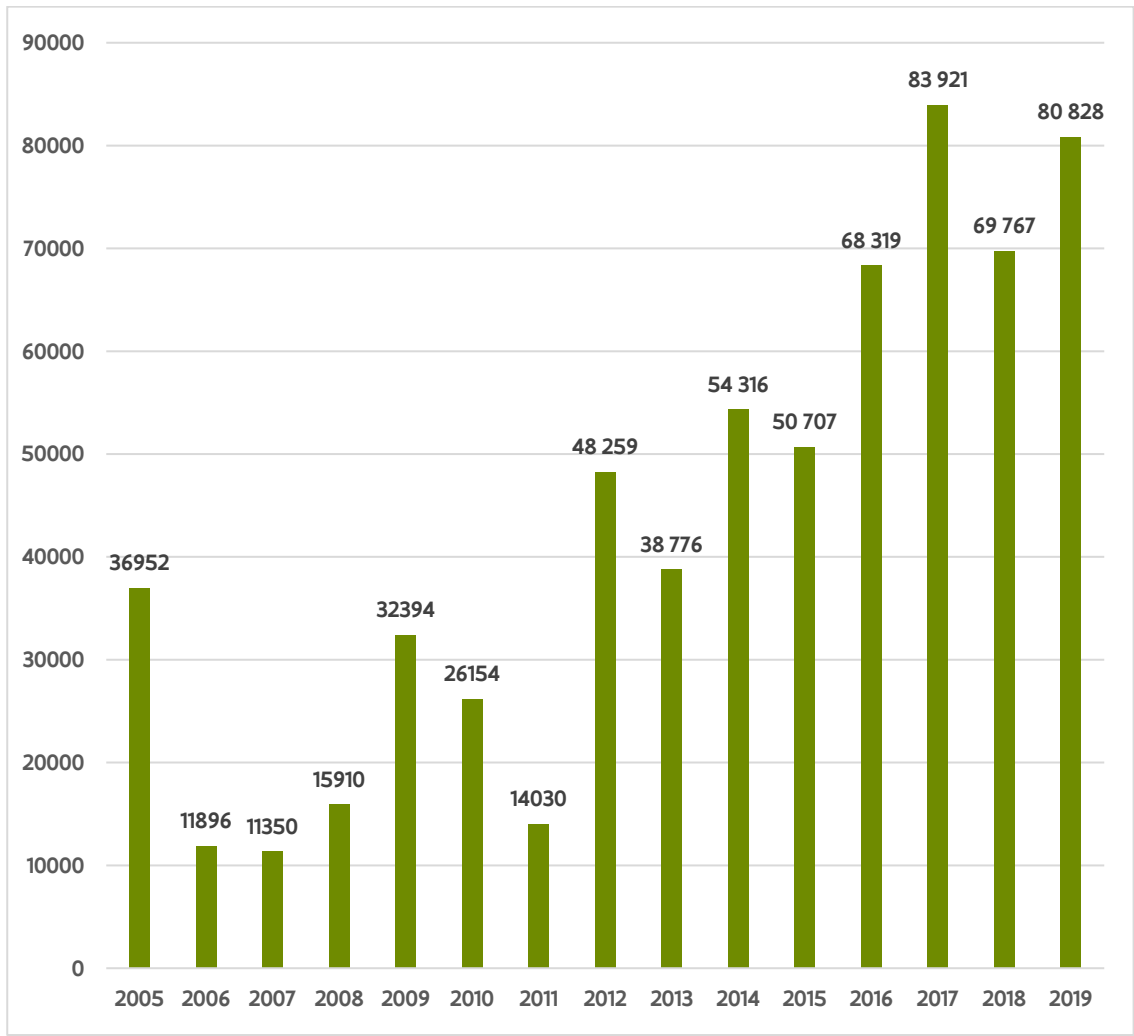

Figuur 6. Evolutie van het gemiddeld aantal dosissen geproduceerd per beer sinds 2000

4.1.2 Aankoop buitenland

Met 80.828 dosissen in het buitenland aangekocht sperma werd in 2019 een stijging van 11.061 dosissen of 15,9% genoteerd ten opzichte van 2018 met een aankoop van 69.767 dosissen in het buitenland. Het betreft vooral sperma van PIC-eindberen en in mindere mate PIC-zeugenlijnberen, alsook van Topigs-zeugenlijnberen en Topigs-eindberen. In figuur 7 ziet u de evolutie van de door de erkende centra aangekochte dosissen sperma afkomstig uit het buitenland.

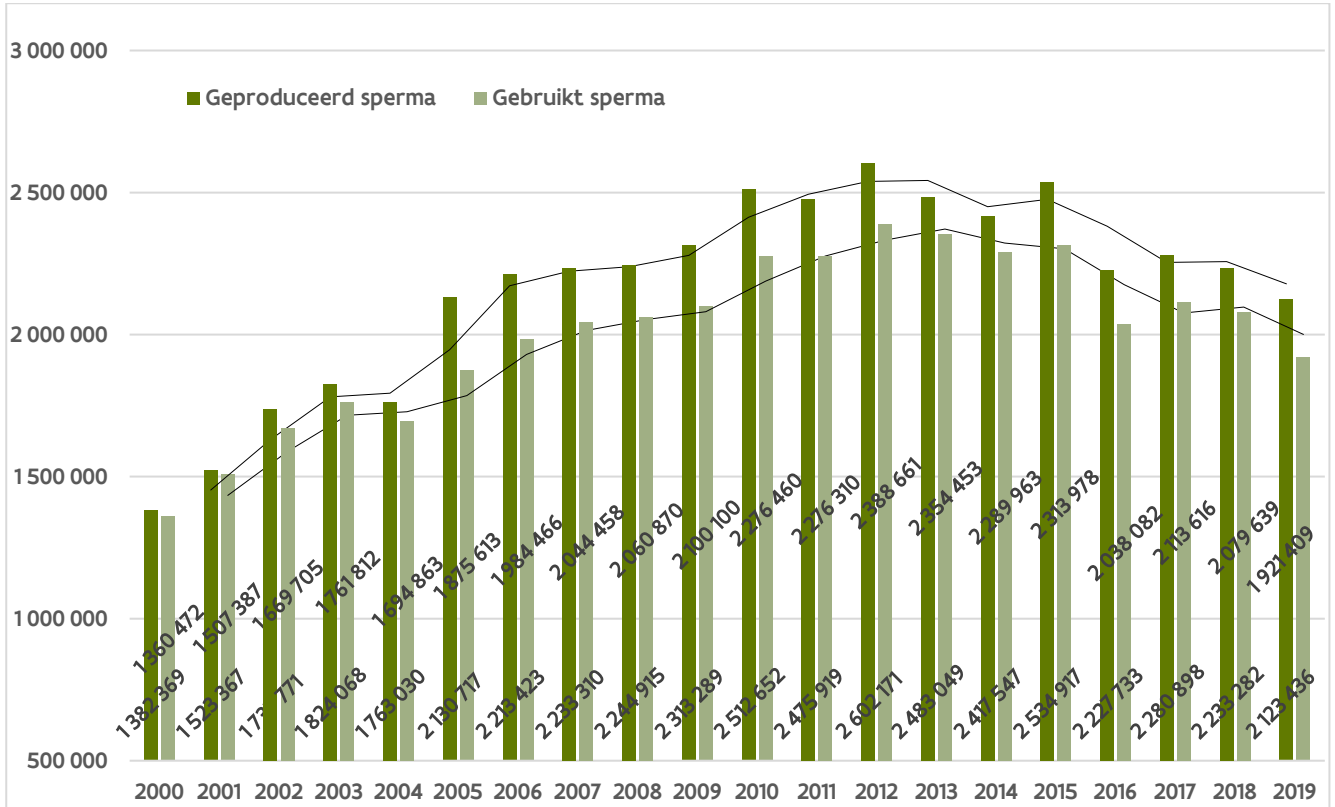

Figuur 7. Evolutie aangekochte dosissen sperma uit het buitenland van 2005 tot 2019

4.1.3 Verkoop en gebruik op eigen bedrijf

In 2019 werden 1.921.409 dosissen sperma verkocht in binnen-en buitenland of gebruikt op het eigen bedrijf.

Figuur 8 toont het verloop van de geproduceerde en gebruikte dosissen sinds 2000.

Figuur 8. Overzicht van dosissen geproduceerd en gebruikt sperma sinds 2000

In 2019 werden 1.921.409 dosissen sperma gebruikt, 158.230 dosissen minder dan in 2018. Dat betekent dat het aantal gebruikte dosissen varkenssperma in 2019 7,6% gedaald is ten opzichte van 2018.

In 2019 werden 202.027 geproduceerde dosissen sperma niet verkocht of gebruikt, wat neerkomt op een effectief gebruik van 90,5%. Dit is een daling ten opzichte van 93,1% gebruikte dosissen in 2018.

4.2 RESULTATEN OVER DE EINDBEREN

4.2.1 Productie

Het Piétrainras blijft veruit de grootste leverancier van eindbeersperma. Van de 2.058.629 geproduceerde dosissen eindbeersperma zijn er 1.590.967 of 77,3% afkomstig van raszuivere Piétrain-beren. Het betreft Piétrain-beren die ingeschreven zijn in het stamboek van een Belgische, Nederlandse, Franse of Duitse stamboekvereniging.

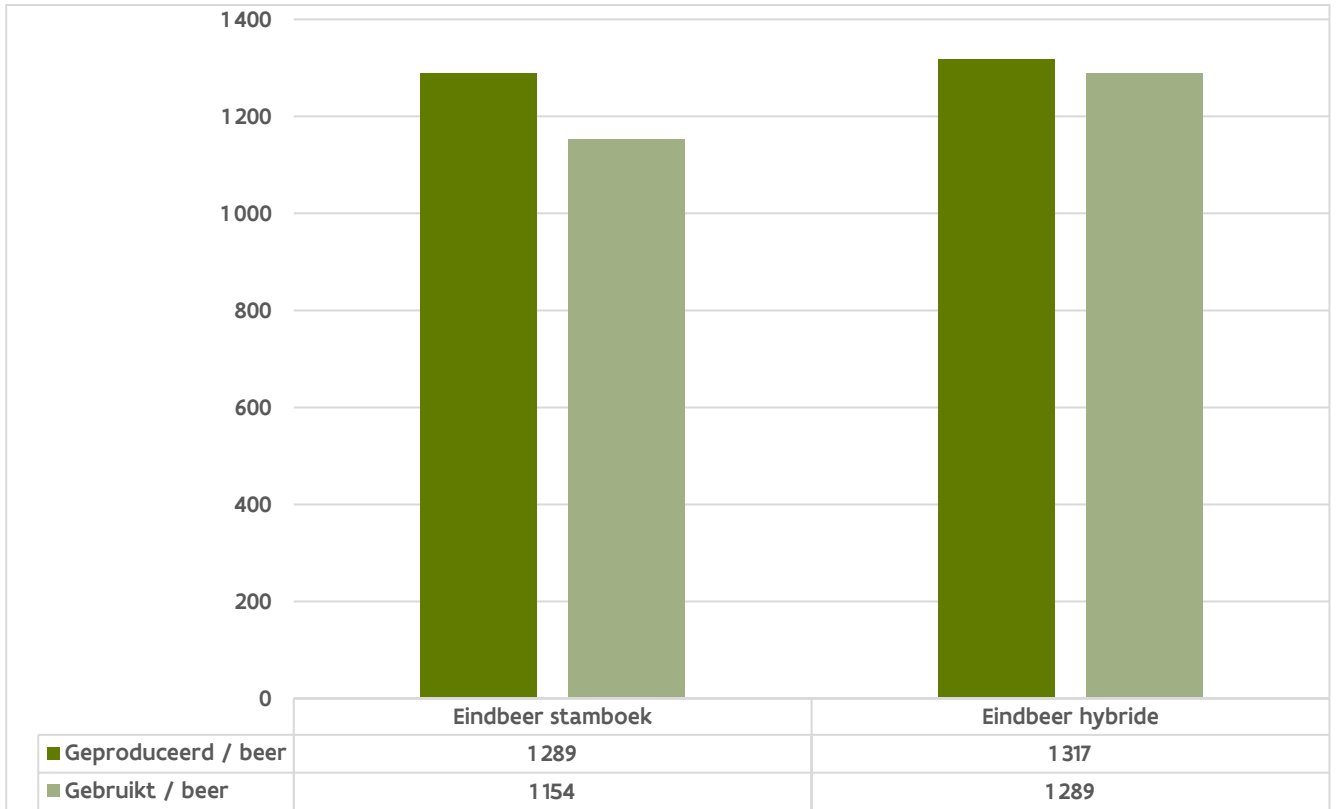
Het totale aandeel geproduceerd P-sperma binnen de productie van eindberensperma is tot 2016 vrij stabiel gebleven, vanaf 2017 is een dalende trend waar te nemen. In tabel 4 is het aantal geproduceerde dosissen P-sperma afkomstig van de groep raszuivere P-donorberen die ingeschreven zijn in het stamboek van een Belgische, Nederlandse, Franse of Duitse stamboekvereniging vergeleken met de totale productie van dosissen eindbeersperma. Zoals reeds opgemerkt in punt 3.1., werd de Franse Piétrain met een certificaat van Les Livres Généalogiques Porcines Collectifs ingedeeld bij de stamboekberen. De eindberen met een certificaat van Axiom of Nucleus worden ingedeeld bij de hybride eindberen, in 2016 en 2017 werden zij ingedeeld bij de stamboekeindberen. De Piétrain-donorberen in het stamboek van de Nederlandse stamboekvereniging zijn afkomstig van P-fokvarkens die in het verleden ingeschreven werden in het Vlaamse varkensstamboek. In de totale productie van eindberensperma zit ook de productie vervat van stamboekberen van andere rassen, voornamelijk Duroc, en van hybride donorberen. De voorbije vijf jaar zijn gekenmerkt door een toegenomen differentiatie van de fokprogramma's (stamboeken) waaruit de donorberen afkomstig zijn.

Jaartal	2016	2016	2017	2017	2018	2018	2019	2019
Productie dosissen	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
P BE	1.263.924	59,4	1.055.498	47,8	875.074	40,6	755 476	36,7
P FR	200.529	9,4	240.714	10,9	166.611	7,7	216 809	10,5
P DE	193.659	9,1	239.398	10,8	257.325	11,9	239 751	11,6
P NL	227.328	10,7	365.309	16,6	403.786	18,7	378 931	18,4
P alle	1.885.440	88,6	1.900.919	86,1	1.702.796	78,9	1 590 967	77,3
Eindberen	2.127.066	100,0	2.207.217	100,0	2.157.693	100,0	2 058 629	100,0

Tabel 4. Evolutie van aantal en aandeel geproduceerde dosissen P-sperma tov eindberen sperma

Het aantal geproduceerde dosissen Duroc-sperma is afgenomen van 68.473 dosissen in 2018 naar 55.317 in 2019. Er is een toename van het aantal geproduceerde dosissen sperma van hybride fokprogramma's, namelijk Ra-Se Genetics-, PIC-, Topigs- en Hypor-sperma.

Eindberen worden efficiënt ingezet. Dit is zichtbaar in de verhouding van het aantal geproduceerde en gebruikte spermadosissen per beer, zoals blijkt in figuur 9. Bij de eindberen stamboek en hybride werden op jaarbasis gemiddeld 1.289 en 1.317 dosissen geproduceerd, tegenover 1.154 en 1.289 gebruikte dosissen. Dit is een benuttingsgraad van respectievelijk 89,5% en 97,8%.

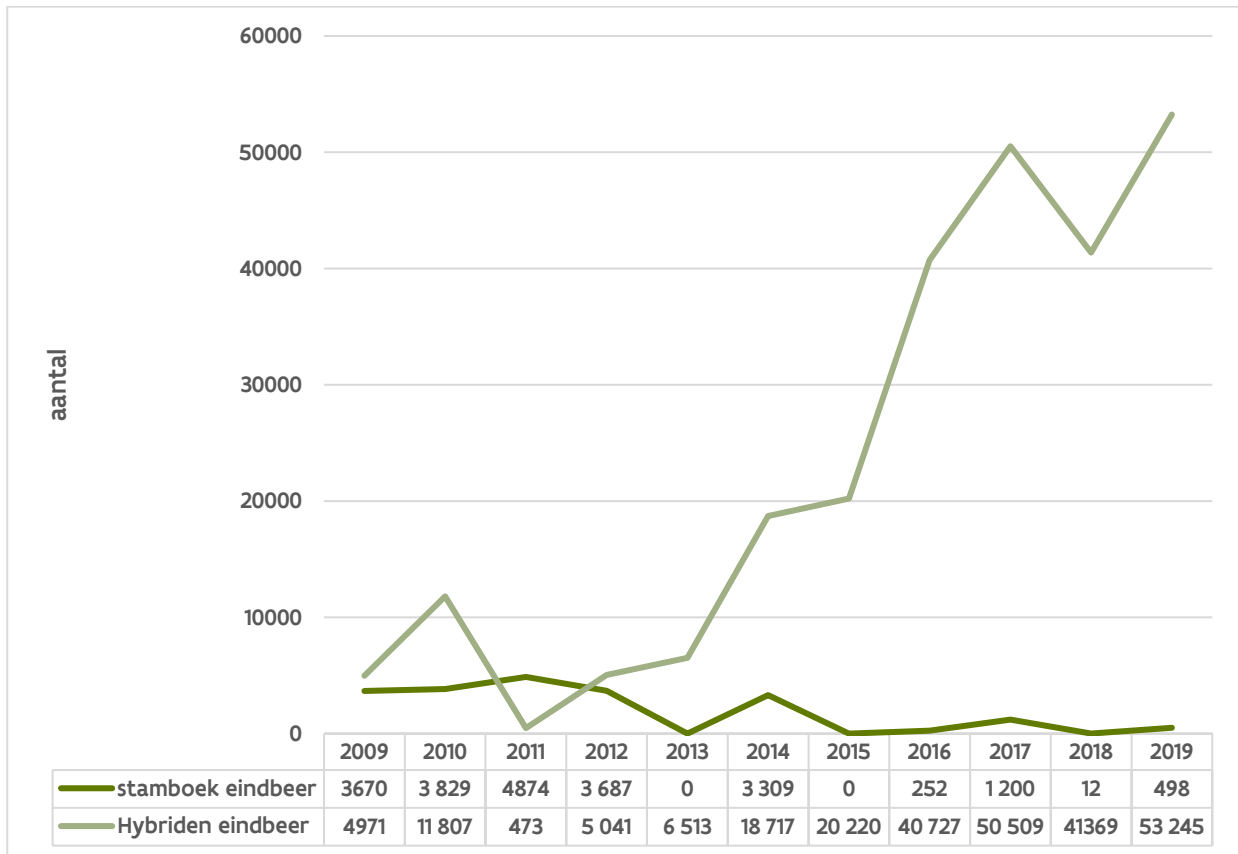
Figuur 9. Aantal geproduceerde en gebruikte dosissen sperma per eindbeer stamboek en eindbeer hybride

4.2.2 Aankoop buitenland

In 2019 hebben de centra 53.743 dosissen sperma van eindberen aangekocht in het buitenland. Dat is een stijging van 12.362 dosissen ten opzichte van 2018. De toename situeert zich vooral bij de dosissen van Duitse Piétrain-beren, Topigs- en PIC-sperma.

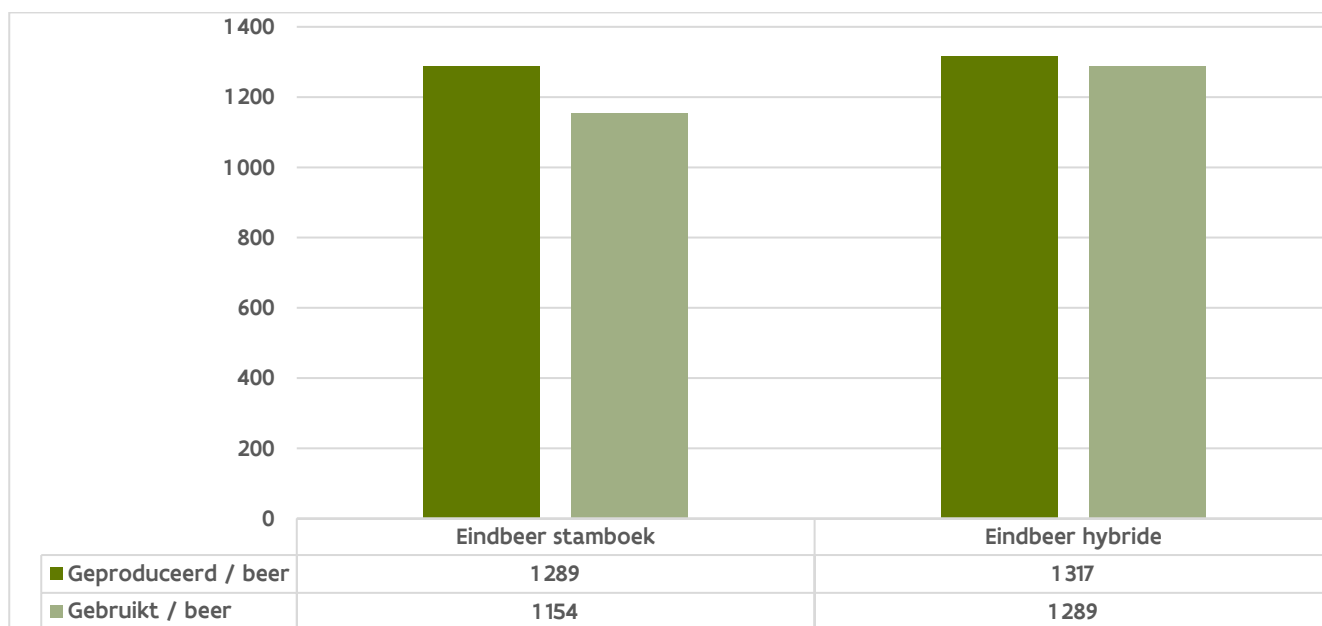
Het overzicht van het aantal aangekochte dosissen sperma van eindberen is weergegeven in figuur 10.

Figuur 10. Overzicht van dosissen in het buitenland aangekocht sperma van eindberen in de periode 2009 tot 2019

4.2.3 Verkoop en gebruik op eigen bedrijf

Er is een verschil tussen het percentage effectief gebruikt sperma van de groep eindberen stamboek en hybride. Bij eindberen stamboek worden gemiddeld 1.154 van de 1.289 geproduceerde dosissen gebruikt, wat overeenkomt met 89,5%. Bij de eindberen hybride is de verhouding 1.289 dosissen gebruikt op 1.317 geproduceerd, of 97,8%.

Figuur 11. Overzicht van gemiddeld aantal dosissen geproduceerd en gebruikt sperma per eindbeer in 2019

In tabel 5 is de evolutie van het gebruik van P-sperma van raszuivere donorberen die ingeschreven zijn in een Piétrain stamboek, net als in 4.2.1., voor 2016, 2017, 2018 en 2019 vergeleken met het globale gebruik van sperma van eindberen. Het percentage gebruikt sperma ten opzichte van geproduceerd sperma is voor de verschillende types P-beren nagenoeg hetzelfde. De verhoudingen en de vaststellingen die gemaakt zijn voor de productie zijn hierdoor ook van toepassing voor het gebruik.

Jaartal	2016		2017		2018		2019	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
P BE	1.180.695	59,6	993.390	48,1	831.294	40,8	672 389	35,8
P FR	180.686	9,1	222.669	10,8	146.656	7,2	174 003	9,3
P DE	178.779	9,0	214.990	10,4	237.277	11,6	224 138	11,9
P NL	211.629	10,7	343.283	16,6	380.993	18,7	351 238	18,7
P alle	1.751.789	88,5	1.774.332	85,9	1.596.220	78,4	1 421 768	75,7
Eindberen	1.980.145	100,0	2.065.840	100,0	2.036.719	100,0	1 877 171	100,0

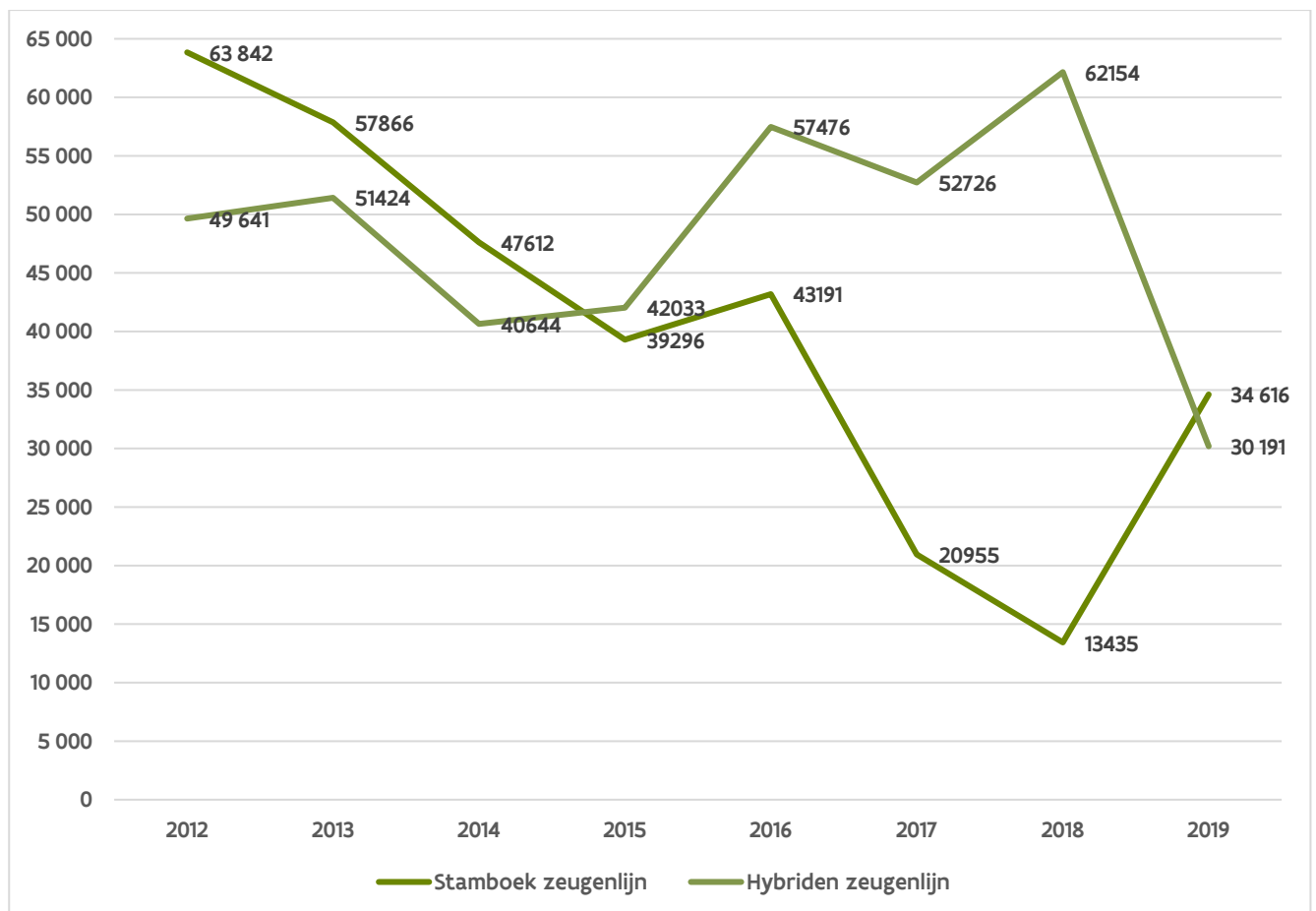
Tabel 5: Evolutie van aantal en aandeel gebruikte dosissen P-sperma tov eindberen sperma

4.3 RESULTATEN OVER DE ZEUGENLIJN BEREN

4.3.1 Productie

Onder 3.2. werd al vermeld dat het aantal zeugenlijnberen stamboek in 2019 gestegen is van 32 naar 56, en dat het aantal zeugenlijnberen hybride is gedaald van 66 in 2018 naar 51 in 2019. Dat is een globale stijging van 9,2%. Het aantal geproduceerde dosissen zeugenlijnsperma is daarentegen afgenomen, namelijk van 75.589 dosissen in 2018 naar 64.807 in 2019, of -14,3%. Deze afname is volledig toe te schrijven aan de zeugenlijnberen hybride. Ze produceerden 30.191 dosissen, dat zijn 31.963 dosissen minder dan in 2018 of -51,4%. De spermaproductie bij stamboek zeugenlijnberen steeg van 13.435 dosissen naar 34.616 dosissen, een toename van 21.181 dosissen of 157,7%.

De evolutie van 2012 tot 2019 van het aantal geproduceerde dosissen zeugenlijnsperma afkomstig van respectievelijk stamboek en hybride zeugenlijnberen is weergegeven in figuur 12.

Figuur 12. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij stamboek en hybride zeugenlijnberen van 2012 tot 2019

5 BELANG VAN SPERMACENTRA VOOR DE VLAAMSE VARKENSHOUDERIJ

De impact van de spermacentra op de Vlaamse varkenshouderij kan worden ingeschat door de hierboven vermelde resultaten te koppelen aan de statistische gegevens die voor Vlaanderen ingezameld worden via de FOD Economie en die worden gepubliceerd op de website van Statbel.

<https://statbel.fgov.be/nl/themas/landbouw-visserij/land-en-tuinbouwbedrijven#figures>

De referentieperiode voor het verzamelen van de gegevens werd vanaf 2014 opgeschoven van mei naar oktober/november. Dit komt doordat de FOD Economie haar enquêtes heeft vereenvoudigd, en in het bijzonder doordat de algemene landbouwenquête die traditioneel in mei werd gehouden, is afgeschaft. Bovendien worden de gegevens ook uit een andere bron gehaald. Voor de varkensstapel worden de gegevens uit Sanitel gebruikt, in combinatie met een enquête. Het totaal aantal varkens en de drie grote categorieën zijn afkomstig uit Sanitel. Voor de subcategorieën worden coëfficiënten toegepast binnen de categorieën 'mestvarkens' en 'fokvarkens'.

Voor dit rapport zijn de resultaten gebruikt van 2019 zoals gepubliceerd op de website van Statbel. Hiervoor heeft de FOD Economie de gegevens van Sanitel gebruikt, in combinatie met coëfficiënten voor de dierencategorieën die niet in Sanitel voorkomen. De coëfficiënten zijn berekend op basis van de laatste landbouwenquêtes.

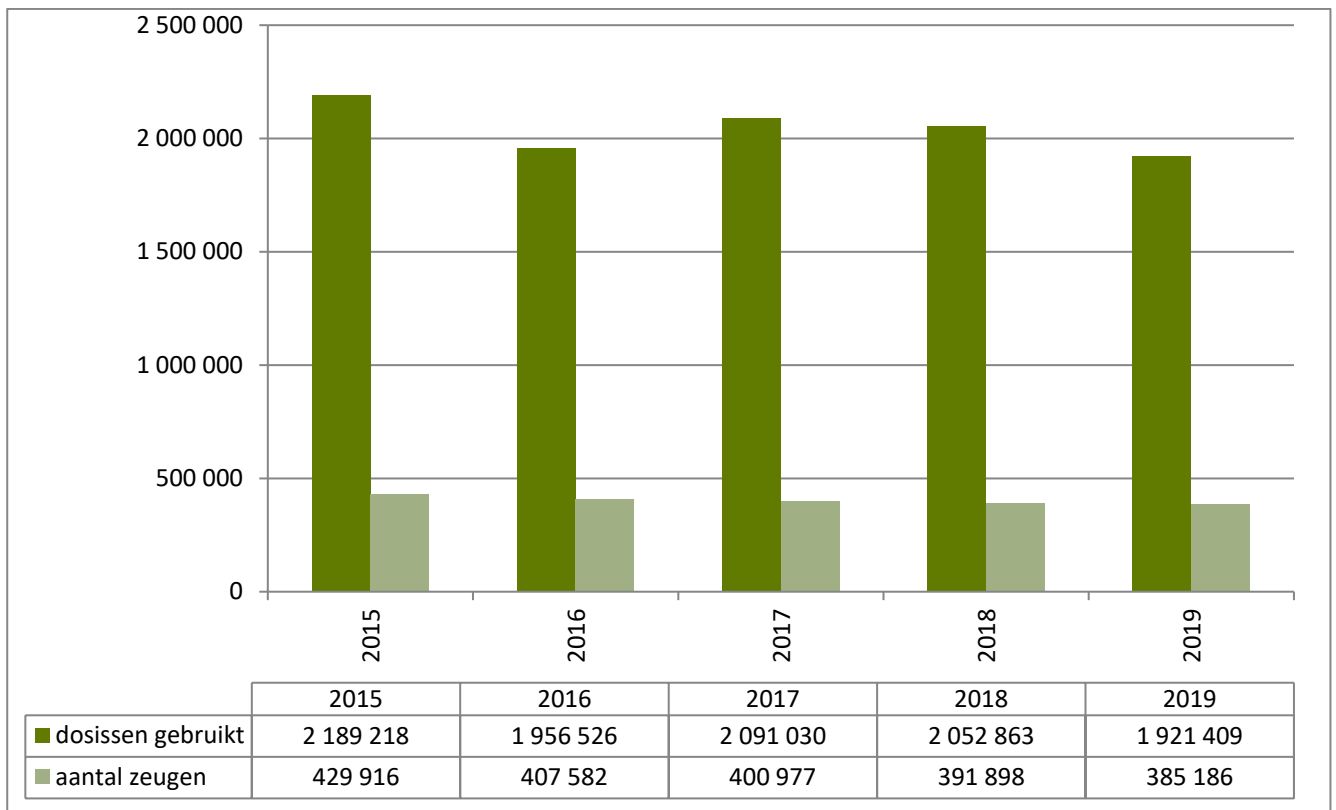
Volgens de resultaten van 2019, waren er in het Vlaams Gewest 385.186 zeugen aanwezig. Dat is 6.712 of 1,7% minder dan het aantal zeugen in 2018 volgens de gegevens van Statbel.

Figuur 16 geeft het aantal gebruikte dosissen weer ten opzichte van het totaal aantal zeugen in Vlaanderen.

Het aantal gebruikte dosissen wordt gedefinieerd als de som van:

- ▶ de dosissen verkocht in het binnenland;
- ▶ de dosissen gebruikt op het eigen bedrijf;
- ▶ de dosissen aangekocht in het buitenland.

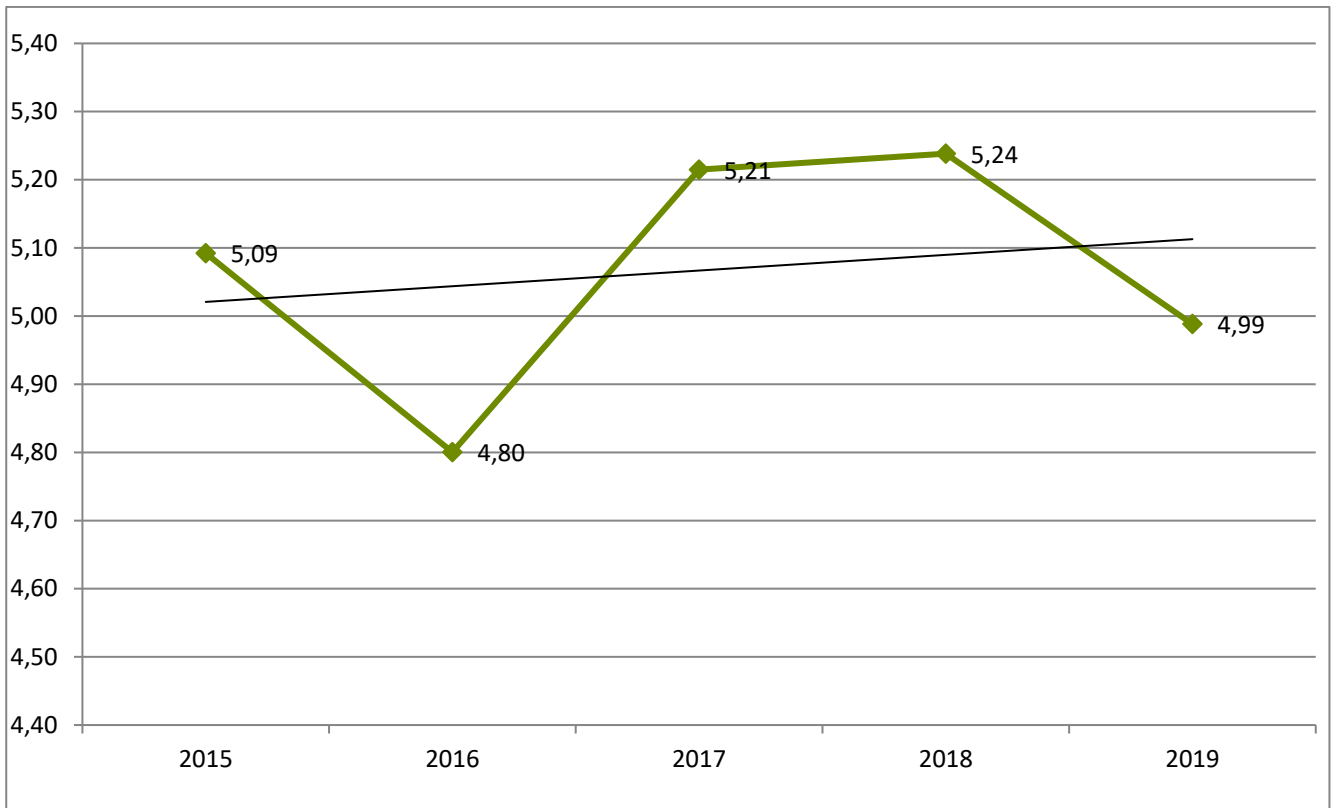
Het betreft dus de dosissen die bedoeld zijn om zeugen van Vlaamse varkensbedrijven te insemineren.

Figuur 16. Evolutie van het aantal dosissen gebruikt sperma van 2015 tot 2019 in vergelijking met het aantal zeugen

Terwijl het aantal zeugen volgens de cijfers van Statbel in 2019 met 1,7% is gedaald, vertoont het aantal gebruikte spermadosissen een daling met 6,4%. Het gemiddelde aantal ‘gebruikte’ dosissen per zeug per jaar bedraagt in 2019 4,99 terwijl dit in 2018 nog 5,24 bedroeg.

De grafiek over het gemiddelde aantal gebruikte dosissen per zeug per jaar is voor de periode 2015–2019 weergegeven in grafiek 17.

Figuur 17. Evolutie van de verhouding van het aantal dosissen sperma gebruikt per zeug per jaar in Vlaanderen

Rekening houdend met enkele foktechnische kengetallen, kan berekend worden hoeveel procent van de zeugen geïnsemineerd wordt met sperma afkomstig van een erkend spermacentrum.

Sinds de eerste keer dat dit rapport werd opgesteld, is steeds rekening gehouden met: het aantal zeugen volgens Statbel, een worpindex van 2,2 per zeug/jaar, een herdekkingspercentage van 12% en 2 inseminaties per bronst. Deze parameters, worpindex en percentage herdekkingen, werden getoetst aan de kengetallen zeugenhouderij die gepubliceerd zijn op de website van het varkensloket http://www.varkensloket.be/Portals/63/kengetallen_zeugenhouderij.pdf. Daaruit is gebleken dat de na te streven worpindex mag worden verhoogd naar 2,3.

Uit de theoretische berekening op basis van de nieuwe berekeningsmethode van het aantal zeugen en de worpindex van 2,3, kan worden afgeleid dat in 2019 99,2% van de zeugen in Vlaanderen werd geïnsemineerd met sperma afkomstig van een erkend spermacentrum. Deze schatting is op haar beurt gebaseerd op een schatting van het aantal geïnsemineerde zeugen, en op geschatte parameters in verband met vruchtbaarheid. Wellicht verklaart dit de schommelingen van dit percentage.

6 ROL VAN HET DEPARTEMENT LANDBOUW EN VISSERIJ

De Vlaamse overheid steunt de varkenssector door:

- ▶ enerzijds een vereniging te erkennen die het stamboek van raszuivere fokvarkens en een register van hybride fokvarkens bijhoudt en prestatieonderzoek uitvoert, met name vzw Vlaamse Piétrain Fokkerij (VPF), en anderzijds een onderneming die een register van hybride fokvarkens bijhoudt, met name RA-SE Genetics NV;
- ▶ erop toe te zien dat de erkende organisaties het fokprogramma correct uitvoeren;
- ▶ subsidies te geven om het stamboek op te stellen en bij te houden, voor het prestatieonderzoek van stamboekberen in de selectiemesterijen en om hun fokwaardenschatting te berekenen. In de selectiemesterij worden de beren via afstammelingen getest op voederconversie, karkaskwaliteit en groeisnelheid en krijgen ze een fokwaardeschatting. Dit cijfer geeft de varkenshouders een idee over de economische waarde van de nakomelingen van een beer. De resultaten van het selectiemesterijonderzoek worden om de twee maanden gepubliceerd op de website <http://www.vlaamsepietrainfokkerij.be> en via de landbouwpers.

Het Departement Landbouw en Visserij volgt de correcte werking op van de erkende spermacentra. In 2019 werden 11 erkende centra bezocht. Vanaf 2014 worden de centra opgevolgd op basis van een risico-analyse, waarbij rekening wordt gehouden met het resultaat van de opvolging van de centra de voorbije 3 jaar.

Daarbij voert het departement de volgende controles uit:

- ▶ bij de beren:
 - > aanwezigheid van het zoötechnisch certificaat en overeenstemming met de identificatie in het oor;
 - > toelating tot de voortplanting, fokwaardeschatting en ander prestatieonderzoek, zoals de bedrijfsprestatietoets (BPT);
- ▶ bij de opgeslagen dosissen sperma:
 - > de vermeldingen op het etiket, met name correcte identificatie van het spermacentrum en de donorbeer.

De centra worden erkend op basis van het Fokkerijbesluit van 17 mei 2019. Vanaf 1 november 2018 is Fokkerijverordening (EU) 2016/1012 van toepassing. Deze verordening bevat niet alleen bepalingen over de goedkeuring van fokprogramma's voor stamboekvarkens en hybride fokvarkens, maar ook over de uitbreiding van het geografisch gebied naar een andere EU-lidstaat of, op Belgisch niveau, een ander Gewest.

Volgens de Fokkerijverordening zullen centra die door het FAVV erkend zijn voor de intracommunautaire handel in varkenssperma, zoötechnische certificaten mogen afleveren voor varkenssperma op voorwaarde dat de lidstaat en de stamboekvereniging of fokkerijgroepering dit toestaan. Binnen het Vlaams Gewest bestaat alvast de intentie om die uitgifte mogelijk te maken mits de centra zoötechnische gegevens gebruiken die afkomstig zijn van de erkende stamboekvereniging of hybride fokkerijgroepering waar de donorbeer ingeschreven is.

7 BESLUIT: ALGEMENE TENDENSEN

Het aantal erkende wincentra daalt van 24 in 2018 naar 23 in 2019. In de groep >125 beren zijn over 3 centra 748 of 44% van de beren gehuisvest. In 2018 bedroeg dit nog 63%. De overige 56% van de beren is verdeeld over 20 centra.

Eind december 2019 waren er 1.697 donorberen in de centra, 10% minder dan in 2018. Het aantal eindberen is afgetikt op 1590 (94%), het aantal zeugenlijnberen op 107 (6%). Bij de eindberen werden 1.277 stamboekberen en 313 hybride beren geteld. Het aantal eindberen stamboek daalde met 223 ten opzichte van 2018 terwijl het aantal eindberen hybride toenam met 26. Binnen de groep eindberen stamboek is er opnieuw een substantiële afname van het aantal Belgische Piétrain-beren, van 755 in 2018 naar 600 in 2019. Het aandeel Piétrain-beren dat ingeschreven was in het stamboek van een Belgische stamboekvereniging bedroeg 94,3% in 2012, ten opzichte van 61,8% in 2016 en 47% in 2019. In deze periode is het aandeel Piétrain-beren van stamboeken uit de buurlanden Frankrijk, Duitsland en Nederland toegenomen. In 2019 noteren we vooral een toename van het aantal Piétrain-beren dat ingeschreven is in het stamboek van een Franse stamboekvereniging. Het aantal Nederlandse (BelPi) en Duitse Piétrain-beren is gedaald in 2019. Bij de hybride eindberen is er opnieuw een toename van het aantal PIC-beren.

Bij de zeugenlijnberen stijgt het aantal stamboekberen, met name van 32 naar 56. De daling van het aantal hybride zeugenlijnberen in 2018, van 80 naar 66, zet zich verder in 2019 naar 51 hybride zeugenlijnberen.

Volgens de activiteitenverslagen 2019 van de centra werden 2.123.436 dosissen geproduceerd, een daling van 4,9% ten opzichte van 2018. Het aantal donorberen is ook gedaald, het gemiddeld aantal geproduceerde dosissen per beer nam echter toe van 1.185 in 2018 naar 1.251 in 2019, of +5,6%. In tegenstelling tot de daling van het aantal dosissen sperma aangekocht in het buitenland dat in 2018 opgetekend werd, werd in 2019 een stijging van 11.061 dosissen of 15,9% opgetekend in 2019. In 2019 werden 1.921.409 dosissen sperma verkocht in binnen- en buitenland of gebruikt op het eigen bedrijf. Dat zijn 158.230 dosissen minder dan in 2018 of een daling van 7,6%. Er is een daling waar te nemen van het aandeel geproduceerde en gebruikte dosissen afkomstig van Piétrain-stamboekberen: van ongeveer 79% naar 77%.

Voor de productie van fokzeugen, voornamelijk hybriden, insemineerde de zeughouder zijn dieren vooral met sperma van zeugenlijnberen van een hybride fokprogramma. De daling van het aantal zeugenlijnberen hybride, van 66 in 2018 naar 51 in 2019, zorgt voor een daling van het aantal geproduceerde dosissen van 62.154 in 2018 naar 30.191 in 2019. Ook de aankoop van dosissen zeugenlijnsperma hybride in het buitenland daalt van 28.386 dosissen in 2018 naar 27.085 dosissen in 2019. Het aantal geproduceerde dosissen per hybride zeugenlijnbeer is na de stijging van vorig jaar opnieuw gedaald van 942 in 2018 naar 592 in 2019.

In Vlaanderen zijn naar schatting alle geboren biggen afkomstig van sperma aangeleverd uit een erkend spermacentrum. Deze schatting is gebaseerd op het aantal zeugen van de definitieve telling over 2019 en het aantal gebruikte dosissen. Het aantal gebruikte dosissen wordt hier berekend als de som van het aantal dosissen verkocht in het binnenland, gebruikt op het eigen bedrijf en aangekocht in het buitenland. Terwijl het aantal zeugen volgens de cijfers van Statbel in 2019 met 1,7% is gedaald, vertoont het aantal

gebruikte spermadosissen een daling met 6,4%. Het gemiddelde aantal ‘gebruikte’ dosissen per zeug per jaar bedraagt in 2019 4,99 terwijl dit in 2018 nog 5,24 bedroeg.

Het departement voert onaangekondigde controles uit op de correcte identificatie van dosissen sperma. Deze kwaliteitscontrole blijft een noodzakelijk aandachtspunt.

De uitbaters van de spermacentra leveren aanzienlijke inspanningen om donorberen met de gewenste genetische eigenschappen aan te kopen. De in Vlaanderen erkende fokkersvereniging die het stamboek van fokvarkens bijhoudt, verzamelt gegevens over die eigenschappen bij de aangesloten fokbedrijven en stelt ze op haar website ter beschikking van de varkenshouders.

In 2017 werd bij het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) vergelijkend prestatieonderzoek opgestart bij nakomelingen van donorberen in de wincentra. Bij dat onderzoek worden donorberen van meerdere fokkerij organisaties getest op hun prestaties in de kraamstal en de vleesvarkensstal. De resultaten werden vanaf 2018 gepubliceerd. Op <https://testwerking.ilvo.be> kunnen varkenshouders de prestaties vergelijken van de nakomelingen van verschillende eindberen van verschillende KI-centra op een aantal kraamstalparameters, karkasresultaten, voederconversie- en groeiresultaten. Op die manier vormen de fokbedrijven, de wincentra en de organisatoren van prestatieonderzoek een essentiële schakel voor de productie van vleesvarkens met de gewenste kwaliteit.

//

BIJLAGEN

GEOGRAFISCHE SPREIDING VAN DE ERKENDE WIN- EN OPSLAGCENTRA VAN VARKENSSPERMA

- Oost-Vlaanderen
- West-Vlaanderen
- Antwerpen
- Limburg
- Vlaams-Brabant

FIGURENLIJST

Figuur 1. Evolutie van het aantal beren vanaf 2010 tot 2019	4
Figuur 2. Verdeling van de beren (eindbeer en zeugenlijnbeer) volgens stamboek en hybride	4
Figuur 3. Evolutie aantal eindberen stamboek en hybride van 2012 tot 2019	5
Figuur 4. Evolutie van het aantal Piétrain beren ingeschreven in een Belgisch, Frans, Duits of Nederlands stamboek en het aantal Duroc-beren in de periode 2016 tot en met 2019	6
Figuur 5. Evolutie van het aantal zeugenlijnberen stamboek en hybride van 2011 tot 2019	7
Figuur 6. Evolutie van het gemiddeld aantal dosissen geproduceerd per beer sinds 2000	9
Figuur 7. Evolutie aangekochte dosissen sperma uit het buitenland van 2005 tot 2019	10
Figuur 8. Overzicht van dosissen geproduceerd en gebruikt sperma sinds 2000	11
Figuur 9. Aantal geproduceerde en gebruikte dosissen sperma per eindbeer stamboek en eindbeer hybride	13
Figuur 10. Overzicht van dosissen in het buitenland aangekocht sperma van eindberen in de periode 2009 tot 2019	14
Figuur 11. Overzicht van gemiddeld aantal dosissen geproduceerd en gebruikt sperma per eindbeer in 2019	15
Figuur 12. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij stamboek en hybride zeugenlijnberen van 2012 tot 2019	16
Figuur 13. Evolutie van de aangekochte dosissen in het buitenland van 2009 tot 2018 van zeugenlijnberen stamboek en hybride	17
Figuur 14. Overzicht van effectief gebruik van sperma van zeugenlijnberen stamboek/hybride	18
Figuur 15. Overzicht van het gemiddeld aantal dosissen geproduceerd en gebruikt sperma per zeugenlijn beer	19
Figuur 16. Evolutie van het aantal dosissen gebruikt sperma van 2015 tot 2019 in vergelijking met het aantal zeugen	21
Figuur 17. Evolutie van de verhouding van het aantal dosissen sperma gebruikt per zeug per jaar in Vlaanderen	22

TABELLENLIJST

Tabel 1: Aantal en procentuele verdeling van de actieve wincentra en beren per provincie	2
Tabel 2: Gemiddeld aantal beren en procentuele verdeling volgens capaciteit van het centrum	3
Tabel 3: Overzicht van de productie, verkoop, eigen gebruik en aankoop uit het buitenland (aantal dosissen)	8
Tabel 4: Evolutie van aantal en aandeel geproduceerde dosissen P-sperma tov eindberen sperma ¹²	12
Tabel 5: Evolutie van aantal en aandeel gebruikte dosissen P-sperma tov eindberen sperma	15

